SAİT FAİK'İN KİŞİLİĞİ VE SON GÜNLERİ

25. ölüm yıldönümü dolayısıyla bir kez daha andığımız Sait Faik'in renkli kişiliğini ve son günlerini yansıtan anılar sunuyoruz. Bu sayfalarda yer alan, Özdemir Asaf'ın albümünden sağladığımız fotoğraflar ilk olarak yayınlanmaktadır.

ÖZDEMİR ASAF

Özdemir Asaf'ın objektifinden Sait Faik

Beyoğlu, Anadolu Pasajı'nda Anadolu Birahanesi'nde akşam üzerleri saat beş sularında üç-beş arkadaş buluşma alışkanlığı oluşmuştu aramızda. Tiyatrocusu matine suare arası olduğu için, dublaj'a gidenlerin o saatlerde işleri bittiği için, sinema izleyicileri filmden çıktıkları için akşamın saat beşi herkesin işine denk düşüyordu. O yılların, o günkü sık-sık kullandığım deyimimle o rüzgârlı yıllar'ın yaşam düzeyi, bizleri Beyoğlu yörelerinde kümelendirdiği günlerdi. Şöyle birkaç isim çok şeyler anılandırır sanıyorum: Çiçek Pasajı, Degüstasyon, Elit, Hıristaki, Nektar, Orman, Lamba, Nisuaz, Lebon, Tokatlıyan, Baylan, La Bohem, Rejans, Fişer, Bacı ve daha başka birkaç yerden sonra, Anadolu Birahanesi...

7 Mayıs 1954 Cuma akşamı olacak; "yarın adaya gideceğim" demişti Sait Faik Anadolu Birahanesi'nde. Ben 8 Mayıs Cumartesi gene akşam üzeri Beyoğlu'na çıkıyordum. Nerede olduğunu unuttum ama bir sinemadan çıkmış olduğunu iyice hatırlıyorum, Oktay Akbal'ı gördüm bir yerde. "Sait adaya gitti bugün" dedim, Oktay: "yok yahu, ben biraz önce onu gördüm, bir sinemadan çıkmıştı" dedi. Ben o kadar güvenle direttim ki, hayır yanılıyorsun falan-filan gibilerden. Oktay da direndi.

Nitekim Anadolu Birahanesi'ne geldi. İçinden gelmemiş adaya gitmek. Bu zamanlarda adaya gitmekten hep kaçamaklar yapıyordu. Bana anlattı da:

Sait Faik'in son fotografı: Emirğan Çay Bahçesi'nde

Sait Faik

—Gece boğulacak gibi oluyorum iç sıkıntısından. Dört yanım deniz, kendimi karşıya (Suadiye, Caddebostan'a) atasım geliyor. Eskiden hiç duymazdım adada böylesine bir sıkıntı.

Barba derdik, biralarımızı getirirdi, tıpış-tıpış, karışlık adımlarla yürürdü, yaşı doksanın üstündeydi. Sait takılırdı ona:

—Barba, bu halin ne, tirit olmuşsun, beş damadın var, beşi de yüksek mühendis, beşi de zengin, sen burada ne oyalanıyorsun, her birinde birer-ikişer gün kalarak turlasan, yan gelip rahat eder yorulmazsın.

Barba derdi:

—Hepsi de, kızlarım da boyuna beni çağırıyorlar. Ama ben biliyorum, bu işi bırakırsam hemen ölürüm. (Barba ölümünden bir gün öncesine kadar orada çalıştı. Tıpkı İstanbul Lokantası'ndaki ufak-tefek, doksanın çok üstündeki Barba gibi.)

Anadolu Birahanesi'nin tavanlarının yüksekliği beş metre kadar vardı. Devâsâ büfeler, konsollar ve sarı yaldızlı koskocaman iki ayna... Sait Faik'in:

"Bir akşam şehrin aynalı meyhanesine girip/aynaların içine Selim-i Sâbîs gibi kurulacağım..." dediği yer. Biraz öne eğik duran o aynaların içinde ufacık kalırdık.

O cuma gecesi Sait'in gezeceği tuttu. Ben direttim, doktorlardan biliyordum. Fazla içmemesi ve erken yatması gerekiyordu. Tedavi kapıları kapanmıştı.

Birkaç gün önce, yanında tanımadığım kişilerle Çiçek Pasajı'nın girişinde elinde küçük bir bardak kırmızı şarapla gördüğümde ve "içme onu" dediğimde "boş ver" demişti. Dostları ve arkadaşları Dr. Nejat Harmancı, Dr. Safder Tarim, Dr. Fikret Ürgüp (1913-1978) biliyorlardı yapılacak bir şeyin kalmadığını. O şarap meselesini onlara iletmiştim. Benden de saklarcasına suskunlukla geçiştirmişlerdi.

Hırçınlığı vardı son zamanlarda. Birçok kişilere kızıyor, onlarla karşılaşmak, konuşmak istemiyordu.

Gece yarısına doğru Beyoğlu'nda ayrıldık, o Osmanbey'e evine gitti, ben Kadıköy'e geçtim.

Ertesi gün öğle üzeri Gazeteciler Cemiyeti'ne giriyordum ki kapıda Münir Süleyman Çapanoğlu'yu gördüm: "Haberin var mı?" der demez anladım, doğru Osmanbey'e apartmanına gittim.

Sabahleyin erkenden, şehre pek az inen annesi ilk vapurla gelmiş (içine doğmuş dense yeridir) ama onu daha önce hastaneye (Marmara Kliniği) kaldırmışlar. Kapıcı, annesinin de orada olduğunu söyledi.

Sabah erkenden kalkmış, yüzünü yıkarken, birden bir karaciğer kanaması olmuş. Günlerden 9 Mayıs 1954 Pazar.

Sait Faik, 10 Mayıs Pazartesi gece yarısından sonra fenalaşıp 11 Mayıs Salı, sabah üç sularında yaşama gözlerini yummuştur.

●

Kapıcı ile yukarı çıktım, biraz etrafı toparladım. Şaşkına dönen annesi elindekileri attığı gibi hastaneye koştuğundan darmadağınıktı her yer.

Yazmakta bir sakınca görmüyorum... Lavaboya, oraya buraya sıçramış kanları sildik. Kan bir anda geldiğinden yerleri de temizledik. Yazı masasının üzerini de topladım. Lautreámont'un (Maldoror Şarkıları) kitabını da sildim. O şaşkınlıkla kendini odasına attığından masasının üzeri de dağınıktı. Kısacası, annesinin, gelirse görmeye dayanamayacağı durumu kapıcı ile düzene koyduk.

Özdemir Asaf ve Sait Faik (1954, Nisan)

Nitekim hastaneye gittiğimde, bana gizlilikle, evi toparlayıp toparlamadığımı sordu?

Hastane koridorları, odasının önü hareket halindeydi. Öbür koğuşların hemşireleri Sait'i görmeye geliyorlardı. Kendinebakan hemşire öbürlerine anlatmış. Çok şeker bir adam, diyorlardı. Hepsine ayrı ayrı takılmış, şakalar yapmış.

İstanbul tam anlamıyla, hastalığı duyuldukça ayağa kalkmış sayılabilirdi. Ziyaretçiler ardarda geliyor, telefonlar durmadan çalışıyordu... Hastane personeli, biraz da "o adamı" merak etmekteydi. Böylesi durumlarla çoğu karşılaşmamıştı. Akademisinden, Üniversitesinden, Vilâyetinden, Ankara'dan, dört bucaktan herkesi ayağa kaldıran "bu tanımadıkları adam" kimdi...

(Sayfayı çeviriniz)

●

Bilenlere bir şey anlatmanın söz ya da yazı biçemi (üslubu) ile bilmeyenlere anlatmanın biçemi apayrıdır. Ben burada, daha çok o günlerin uzağında olanlar için, bir kişi'nin yaşamından somut bir kesimi aldım.

Söz götürmez sanatçı kişiliği ölümsüzlüğünü sürdürüyor, sürdürecek.

Gene, şimdi genç kuşaklara, yaşayacak Sait Faik'den birkaç anı ileteyim.

●

Bir gün Sait öfkeyle basımevine geldi. Elinde pasaportu var, yeni almış. Mesleği sorusunun karşısında şu yazılı:

Mesleksiz-Sans Profession.

Buna müthiş kızmış. Pasaport memuruna hikâyeciyim demiş, olmamış, yazarım demiş, hiç olmamış. Gazeteciyim demiş, belge sormuşlar, gösterememiş.

Bana da buna benzer bir durum çattığından, Amerika için pasaport çıkartırken, dairedeki meslekler listesine yazar karşılığı olarak "Rédacteur" deyimini ekletmiştim. Beraber pasaport dairesine gittik, mesleksiz deyimini sildirdik, 'rédacteur' yazdırdıktı.

●

Hürriyet gazetesine öyküler yazıyor, röportajlar yapıyordu. (Daha önce 7 Gün'de yazmışlığı vardı." Medâr-ı Mâişet Motoru" ilkin Sedat Simavi'nin 7 Gün'ünde yayınlanmıştı.)

Biriken birkaç yazının paralarını almaya gitmiş. Bakmış ki öykülerine beşer lira biçmişler, röportajlarına onar lira. Hışımla Sedat Simavi Bey'e çıkmış, durumu anlatmış:

—Galiba muhasebede bir yanlışlık oldu efendim, demiş. Hikâyelerime on lira, röportajlarıma beş lira çıkartılacakken ters hesap yapılmış demiş.

Sedat Bey'in cevabını hayretler içinde anlattı:

Sait Bey, demiş Sedat Simavi. Yanlışlık değil. Hikâye yazmanız için bir külfete, bir masrafa gereksinmeniz yok. Bir kâğıt bir kalem kâfi. Ama röportaj yapmak için, bir yerlere gidiyorsunuz, ne bileyim, vapura, trene falan biniyorsunuz. Yol parası veriyorsunuz, icabında beklemek gerekiyor, bir kahveye falan oturup çay-kahve içiyor, masraf ediyorsunuz.

Sait aklına o güne kadar hiç gelmemiş olan bu düşünce biçimine şaşırmış kalmıştı. Öykülerine bu karşılaştırma ağırına gitmişti. Sanıyorum bundan sonra o işe devam etmedi.

●

Bir gün Galatasaray Lisesi'nin karşısındaki postanenin önünde karşılaştım. Küfür ede ede geliyordu. Hayrola, dedim. Bir küfür salladı:

—Herif durmuş bana saati soruyor. Dedim ki pz'e: Beyim şu koskoca Beyoğlu Caddesinde saati sormak için bula-bula beni mi buldunuz? Ulan bende, suratımda bir ahmaklık var mı be.

●

Sait'le Ankara Caddesinde Necip Fazıl ile karşılaştık. Büyük Doğu çıkıyordu. İdarehaneye gittik. Necip Fazıl sordu:

Anadolu Birahanesi'nde

—Sait hikâye var mı?

Sait:

—Var, dedi. (Gerçekten cebinde yeni bir hikâye vardı.)

Necip Fazıl:

—Ver, dedi.

—Vermem.

—Beş lira...

—Hayır.

—On lira...

—Hayır (kesinlikle)

—Onbeş...

—Hayır.

—Yirmi...

—Hayır.

—Yirmibeş...

—Hayır.

—Otuzzz...

—Ha... ha... ha'yır (çekingen)

—Otuz beşşşş...

—Ha...... yıııır...

Necip Fazıl bu kez; kesin:

—Ver...

Sait de pardösüsünün cebinden küçük defteri çıkardı, uzattı:

—Ver.

●

Bir gün baktım, elinde Georges Simenon'un "L'Homme qui regardait Passer les Trains" (Trenlerin Geçişini Seyreden Adam) romanı var.

Hayrola, dedim Lautréamount'un pabucu dama mı atıldı? Lautréamount en çok sevdiği yazarlardan biriydi. Öyle söylerdi. Eline nereden geçmişse, Simenon'u okumuş, beğenmiş. Çok iyi yazar dedi. Benim Simenon'u beğendiğimi bilirdi.

Kumkapı'ya indik, Kör Agop'da oturduk. Ben bu [...] Destekledim. Aradan çok bir zaman geçmedi, baktım çeviri bitmiş. Onun öyle uzun uzadıya masa başında oturup çeviri yapmayacağını çok iyi biliyordum, şaşırdım. Dedi ki, gülümseyerek:

—O kadar çok sevdim ki, tuttum bir forma kadar okudum, başladım yazmaya. Baktım, üç dört formalık yazı yazmışım. Biraz daha okudum, gene devam ettim. Atlaya-atlaya biraz daha da okudum ve yazdım. Kitap bitti.

İş sırası kitabı yayınlamaya geldi. Pazarlamasını yaptık. Hemen (Şehir Matbaası, Turgut) ele aldılar. Çabucak kitap dizildi, basıldı, renkli (trikromi) alacalı bulacalı bir de kapak hazırlandı.

Kitaba "Geceleri Yalnız Yatamayan Adam" adını vermişti. Yayıncıya da el yazması öyle sunuldu:

Georges Simenon - Çeviren: Sait Faik. Ama ne gezer. Kitap çıkıverdi: Bir sabah ondan önce Babıâli'de ben gördüm. Kapak şöyle:

Yaşamak Hırsı... Yazan: Sait Faik. Kim-kime, dumduma, kitap Sait Faik olarak ve ayrıca halk kitabı satış düzeyinde (galiba on bin adet) satıldı, bitiverdi.

Bu bence ilginç bir olaydır. Ve ben böylesi bir yazar işbirliğine, yakınlığına hayır demiyorum. Böylesi çalışmalar olabilir. Bir önsözle belirtmek koşuluyla. Tabii bu, sıradan yazarlar için bir yol değildir. Konu ortaklığı, ortak yetişkinlikler de ister.